

Preek over Lukas 6:20-26

- Neede, 5 februari 2023
- Kees van Dusseldorp
- met viering HA

Thema: Wanneer ben je gelukkig?

Liturgie:

votum en groet

Psalm 123:1 DNP

verbondswoord

Psalm 6:1,3,5

gebed

Lezen: Lukas 6:12-49

kindermoment

Opwekking 544 Meer dan rijkdom

preek Lukas 6:20

Psalm 42:1,5,7

inleiding avondmaal

ELB 289 Ik geloof in God de Vader

viering

ELB 285 Gedenken wij dankbaar (coupletten verspreid tijdens de viering)

gebed

collecte

NLB 838 O grote God, die liefde zijt

zegen

Gemeente van Christus,

Ik heb me behoorlijk verkeken op de bijbeltekst van vanmorgen. Vorige week lazen we van de vergeving en genezing van de verlamde man die door zijn vrienden door het dak was getakeld en voor de voeten van Jezus was neergelegd. Het prachtige visitekaartje dat Jezus afgeeft: Ik heb de volmacht om op aarde zonden te vergeven.

Ik dacht voor vandaag: Laten we een stuk uit een preek van Jezus met elkaar lezen en ontdekken hoe Hij ons daarmee aanspreekt. Ook mooi – dacht ik – ter voorbereiding op de viering van het Avondmaal. Lukas 6 leek me wel een logische keuze, want het is het verslag van de eerste grote toespraak die Jezus heeft gehouden voor honderden, misschien wel duizenden mensen. In Matteüs is een uitgebreider verslag van deze toespraak te vinden, die we kennen als 'de bergrede'. Bij de meeste christenen is die bekender dan de weergave die we in Lukas lezen. De beide verslagen verschillen best wel iets van elkaar, maar wat mij betreft is dat niet zo interessant. Zowel Matteüs als Lukas geven een samenvatting van een hele dag waarin Jezus als leraar aan het woord is. Het is niet gek dat ze hun eigen selectie maken en het inpassen in de grote lijnen van hun eigen boek.

Maar ik maakte eigenlijk dezelfde fout. Ik zag bij de tekstkeuze vier gelukwensen staan en dacht: o, dat ken ik wel uit Matteüs. Belangrijke en mooie woorden: een stralend begin van Jezus' onderwijs over het koninkrijk van God. Dat moet een bemoedigende preek kunnen worden. En daar zijn we ook wel een beetje aan toe in een wereld waarin zoveel in beweging is, zoveel onzeker, waarin zoveel mensen ziek zijn en waarin je zoveel verschillende verhalen hoort.

Maar toen ik de tekst in Lukas echt begon te bestuderen, vond ik het helemaal geen bemoedigende tekst meer. 'Gelukkig jullie die arm zijn', begint Jezus, 'want jullie hebben het Koninkrijk van God'. 'Gelukkig jullie die arm zijn.' En even later: 'Wee jullie die rijk zijn.' Huh, wat bedoelt Jezus? Eerst dacht ik: het zal toch niet waar zijn dat alleen arme mensen in Gods koninkrijk kunnen komen. Of dat je arm moet worden. Jezus zal het wel figuurlijk bedoelen. We moeten geestelijk arm zijn, dat wil zeggen, we moeten onze zonden kennen en beseffen dat wij niets in te brengen hebben dan lege briefjes. Dat we voor Gods straatarme bedelaars zijn. En als we dat erkennen, dan staan we goed voorgesor-teerd om zijn genade te ontvangen en zijn Koninkrijk binnen te gaan.

Op zich klopt dat wel, maar dat is niet wat Jezus hier zegt. Het woord 'arm' betekent hier gewoon wat het is: 'arm'. Iemand die bijna niets heeft, de eindjes niet aan elkaar kan knopen, tekort komt aan eten en drinken en er ellendig aan toe is.

Jezus gaat op dezelfde manier door: 'Gelukkig jullie die honger hebben.' 'Gelukkig wie huilt en verdriet heeft'. 'Gelukkig wie gehaat en buitengesloten wordt.' Een serie van vier soorten ongeluk. Het lukt je niet om dat te vergeestelijken. En er volgen ook nog vier aanklachten, waarschuwingen of vervloeking: 'Wee jullie die rijk zijn, wee jullie die genoeg te eten hebben, wee jullie die nu lachen, wee jullie die populair zijn.' Ik kan met de beste wil van de wereld daar niets anders van maken dan wat er staat. Maar het past van geen kanten bij mijn beeld van Jezus dat Hij armen zou verheerlijken en rijken zou wegduwen. Bij Jezus is toch iedereen welkom? Het kan toch niet waar zijn dat je niet lekker mag eten en niet mag lachen? Dat hoort toch juist bij het geluk dat God aan mensen geeft? Ondanks allerlei ellende is er veel te genieten. We noemen dat toch niet voor niets zegeningen? Of probeer ik nu een ongemakkelijk stukje van de boodschap van Jezus weg

te praten? Omdat wij in Nederland bij de rijkste mensen van de wereld horen, ook al heeft niet iedereen evenveel te besteden? Ik liep vast in de gelukwens van Jezus voor de arme en de aanklacht van Jezus voor de rijke.

Hoe je het ook wendt of keert, het blijft een confronterende uitspraak van Jezus. 'Gelukkig als je arm bent, als je honger hebt, als je verdriet hebt. En wee als je rijk bent, verzadigd bent en plezier hebt.' Ik zag mijn bemoedigende preek al in rook opgaan. Ik raakte zelfs een beetje ontmoedigd. Waarom moet het altijd zo moeilijk? Als het leven soms al een strijd is, waarom is geloven dan ook nog eens een worsteling? Waarom is het zo ingewikkeld? We hebben toch het mooiste verhaal van de wereld? Of is dat alleen maar zo als je de kleine lettertjes overslaat? Maakt Jezus het zo moeilijk, of snappen wij het gewoon niet? Wat moeten we weer veel! Wat we niet kunnen en ergens ook niet willen.

Op een gegeven moment dacht ik: zal ik stoppen met deze tekst en een andere tekst pakken voor de preek? Eentje die wat liefdevoller is en wat uitnodigender overkomt? Want Jezus spreekt dan hier wel mensen gelukkig, maar het klinkt allemaal niet zo warm. Wie wordt hier nu gelukkig van? Wat is dit voor geluk?

Maar ja, ik heb ook geleerd: de teksten die het meeste schuren, daar leer je het meeste van over God. Het moet in de kerk toch gaan om de waarheid en niet om een comfortabele boodschap. Jullie komen hier toch niet alleen voor een fijne boodschap en mooie woorden, maar ook omdat het ergens over gaat in deze wereld. Gods Woord ligt niet altijd in het verlengde van onze verlangens en wensen. Dan maken we onze eigen god.

Kortom: nog maar eens opnieuw naar de tekst luisteren. Op zoek naar het woord van de Heer voor ons. Ik kwam dat op het spoor door de vraag te stellen: Hoe zouden de woorden van Jezus eigenlijk overgekomen zijn bij al die mensen toen? Zouden zij zich er niet net zo ongemakkelijk bij gevoeld hebben als wij? Ik denk dat ze net zo tegen deze uitspraken van Jezus zitten aan te hikken als wij. Maar zou dat misschien juist Jezus' bedoeling kunnen zijn? Zou Hij de mensen – en ook ons – juist willen ontregelen en aan het nadenken willen zetten? Ik moet me niet blindstaren op wat Jezus zegt over armen en rijken. Maar op wat Jezus ermee wil bereiken.

Zeg nu eens eerlijk. Als iemand zegt: 'Gefeliciteerd als je arm bent! En sorry voor je als je rijk bent.' Daar wordt niemand blij van. De rijken niet en de armen niet. De mensen die niet arm zijn, voelen zich weggezet. En de mensen die wel arm zijn, willen dat helemaal niet horen. Als iemand zegt: 'Fantastisch dat je honger hebt. En wat vervelend voor je als je lekker gegeten hebt.' Dan denk je: 'Nou ja zeg, dat is toch de omgekeerde wereld?' Daar wordt niemand blij van. De mensen die overvloedig eten hebben niet en de mensen die honger hebben ook niet. Zouden er mensen in het publiek van Jezus bij zijn die echt honger en dorst hadden? Misschien wel een paar, maar zeker niet veel. Het was economisch geen slechte tijd in Israël, mede dankzij de Romeinen die een einde hadden gemaakt aan veel oorlogen en voor een stuk openbare veiligheid zorgden, zodat roversbenden geen kans kregen. Verreweg de meeste mensen konden zich goed redden. Hoezo zou je dan gelukkig moeten zijn met honger?

Niemand van de aanwezigen zal zich gemakkelijk gevoeld hebben bij deze woorden. Laat ik het een beetje voelbaar proberen te maken: Als ik hier zou zeggen: 'Gelukkig ben je als je naakt bent! En wee jullie die hier zitten met mooie kleren aan!' Dan kijk je om je heen en ziet niemand die naakt is. En je voelt hopelijk ook niet de neiging om je kleren uit te

trekken. Maar je voelt je wel een beetje ongemakkelijk: waar gaat dit over? Wat bedoelt Kees? Nu kun je bij mij nog denken: het zal wel, het loopt hem een beetje door, neem het niet te serieus. Maar dat is bij Jezus nooit een goede reactie. Hij weet heel goed wat Hij zegt. In dit geval zeker: we lezen dat Hij de hele nacht vóór dit onderwijs gebeden heeft. Omdat het erop aan kwam wat Hij zou gaan zeggen en hoe Hij het zou gaan zeggen.

Wat Jezus wil bereiken met zijn pittige uitspraken, is dat de mensen ontregeld raken. Dat ze gaan denken: 'Huh, hoe zit dat? Hoezo maken rijkdom, genot en plezier je niet gelukkig? Wat is dat voor geluk waar Jezus het over heeft?' Jezus zoekt met zijn woorden juist het schokeffect. Dat zijn hoorders losgebroken worden uit hun aardse denkraam. Dat ze gaan omdenken. Dat ze gaan nadenken over: 'Wat is waar geluk? Wanneer ben je echt gelukkig? Brengt rijkdom dat? Of lekker eten en drinken? Of plezier op bepaalde momenten? Of waardering en applaus van mensen?' Wij weten dat zulke momenten endorfine of dopamine aanmaken in je hersens die je een geluksgevoel geven. Het heten gelukshormonen en mensen vinden het heerlijk. Maar het zijn tijdelijke gevoelens en je kunt er gemakkelijk verslaafd aan raken. Je hebt steeds meer nodig om je gelukkig te voelen en voor je het weet verleg je je morele grenzen om dat fijne geluksgevoel maar te krijgen. Zoals iemand in de voorbereiding schreef: 'Hoe harder je zoekt naar geluk, hoe ongelukkiger je wordt'. Om die verslaving aan aardse geluk te doorbreken, gebruikt Jezus confronterende woorden. Om je bubbel door te prikken.

Waarom Hij dat doet? Omdat Hij echt geluk te bieden heeft. Het koninkrijk van God. De blijdschap in de hemel. Het leven in de tegenwoordigheid van God. In de liefde en de vriendschap van de Heer. Vrij door zijn Geest. Het koninkrijk van God. Dat hebben mensen van zichzelf niet zomaar in beeld. Je richt je vanuit jezelf op je leven hier en nu. Je hebt je dromen en je verlangens. Je voelt je verantwoordelijk en hebt je verplichtingen. Je geeft je beste krachten aan wat jij graag wilt bereiken. Maar wat Jezus geeft, is zoveel meer en gaat zoveel verder. Maar hoe krijg je dat bij de mensen tussen de oren? Hoe bevrijd je ze van dat streven naar geluk? Daarvoor past een confronterend woord.

Het is alsof Jezus bij de poort staat en zegt: ga niet voor rijkdom, ga niet voor verzadiging, ga niet voor plezier, ga niet voor applaus: laat het los, leg het af en open je handen om mijn Koninkrijk te ontvangen. En dan komt al dat andere ook echt wel: plezier, rijkdom, waardering, liefde. Dat hoort zeker ook bij het Koninkrijk. Maar laat het niet je streven zijn, want dan raak je het kwijt. Leg het af, laat het los en kom bij mij!

In het koninkrijk van God is geluk van de buitencategorie. Onze geluksmomenten verwijzen daar wel naar, op kleine schaal, maar ze brengen het niet. Een voorbeeld: Stel je voor, je krijgt je eerste autorijles. En de instructeur vraagt je: 'Heb je al ervaring met autorijden?' En je zegt: 'Nee, maar ik heb wel mijn verkeersdiploma! Ik kan wel fietsen! Mijn fiets heeft ook een rem en versnellingen!' 'Nee, sorry, daar heb je niets aan', reageert de instructeur. 'Ja, je weet hoe fijn het is dat je mobiel bent en ergens kunt komen. Maar dat is het ook. Autorijden is iets heel anders. Je moet je fietservaring helemaal uitschakelen. Anders leer je geen autorijden.' Ik kan me zelfs voorstellen dat de instructeur wel eens denkt: 'Ik wou dat deze leerling nooit gefietst had! Gelukkig de niet-fietsers, die pakken het sneller op.'

Het voorbeeld gaat een beetje mank, maar hopelijk voel je aan wat Jezus bedoelt. Met zijn uitspraken wil Hij de mensen bewust in verwarring brengen. 'Sorry als je rijk bent,

als je succes hebt. Want daar heb je niets aan voor het Koninkrijk van God. Het kan je zelfs belemmeren.' Jezus ontregelt de mensen, zodat ze ruimte krijgen om zich op Hem te richten. Het gaat om het Koninkrijk van God. Het gaat niet om rijkdom nú en plezier nú. Maar om blijdschap en geluk straks. Jezus zegt het heel scherp. En het raakt ook wel aan de realiteit dat arme, hongerige en treurende mensen beter voorgesorteerd staan voor het geluk dat Jezus brengt dan rijke, welvarende en geslaagde mensen. Niet voor niets nemen veel mensen in het rijke Westen afscheid van het christelijk geloof, terwijl mensen in Afrika en Azië juist tot geloof komen. Maar waar het Jezus om gaat, is dat wij begrijpen dat waar geluk niet afhankelijk is van arm of rijk, maar dat je dat krijgt in het koninkrijk van God. Hij probeert ons te bewegen tot die andere manier van kijken en denken. Focus niet op je geluk hier, want dat brengt je geen geluk. Natuurlijk kan iemand die rijk is, ook in het koninkrijk komen. Of iemand die succesvol is. Gelukkig wel! Anders zou niemand zalig worden. Maar zij hebben wel een langere weg af te leggen, omdat je je rijkdom en je succes eerst bij het kruis van Jezus moet brengen. Moet kruisigen. En als bedelaar je handen moet ophouden naar zijn genade. Dat is de weg voor ieder van ons. Alleen bij Jezus vind je je geluk.

Je begrijpt, dat de preekvoorbereiding toen een stuk sneller ging. Toen dacht ik: nu kan ik vanuit die boodschap een preek gaan schrijven. Over dat je voor je geluk alles wat je hebt bij Jezus moet kruisigen. En als bedelaar je handen moet ophouden naar zijn genade. Maar inmiddels was het zaterdagavond. Dus besloot ik om jullie het verhaal van mijn preekvoorbereiding te vertellen. En jullie hopelijk zo mee te nemen.

Door het ongemak en de heilzame verwarring die Jezus' woorden oproepen.
Naar de erkenning dat wat wij geluk en ongeluk noemen bij Jezus op de kop gaan.
Naar het inzicht dat het ware geluk begint bij Jezus.
Omdat Hij je het koninkrijk geeft. Voor nu en voor altijd.
Zodat ook jij – net als ik – beseft dat wij met onze prestaties nergens komen.
Dat het ons zelfs belemmeren kan.
En we leren om dat alles los te laten bij het kruis.
Om ons te laten vullen met zijn rijkdom, zijn liefde, zijn vreugde, zijn rust.

En in zijn Geest leren leven, zoals Jezus ons dat leert in het vervolg:
met liefde, zelf voor je vijanden
met goede daden, zelfs voor je tegenstanders
met zegen, zelfs voor wie misbruik van je maakt
met gebed, zelfs voor wie je onrechtvaardig behandelt.

Want dat is het leven in Gods Koninkrijk. Zoals Jezus het heeft geleefd. En het aan jou uitreikt in brood en wijn. Daar word je gelukkig van! En Hij ook.

Amen